

Matti Savolainen

Thomas Sutpen ja sokeriruokoviljelmiä Länsi-Intiassa: William Faulknerin Yoknapatawpha ja kolonialismi¹

Artikkelini lähtökohdat nousevat kahtaalta. Ensinnäkin luentani malli ja innoitus löytyvät Edward Saidilta ja hänen Jane Austen -tulkinnastaan (Said 1993, 95–116; Savolainen 1998, 23–24). Tarkoitin monille tuttua luentaa Austenin 1814 ilmestyneestä romaanista *Mansfield Park* (*Kasvattitytön tarina*, 1956), jossa Said nostaa kontrapunktisesti esiin sen toisen ja traditionaalisesti hiljennetyn narratiivin, joka itse asiassa tekee koko Mansfield Parkin laajoine tiluksineen mahdolliseksi – juuri siksi näyttämöksi, jossa naimakauppoja suunnitellaan ja sydämen lankoja kudotaan yhteen englantilaisen maaseudun rauhassa. Tähän idylliin eivät kuulu sokeriruokoviljelmät Karibialla tai englantilaisten käymä orjakauppa, mutta juuri tämän narratiivin Said paljastaa siinä määrin, että Antigua saari näyttäytyy Mansfield Parkin hiljennettynä toisena.

Hyvin samankaltainen asetelma löytyy William Faulknerin romaanista *Absalom, Absalom!* (1936). Romaanin keskiössä piilottelee arvoituksellinen Thomas Sutpen, joka ilmestyy Yoknapatawphan piirikuntaan ja rakennuttaa itselleen ja perheelleen suunnattoman plantaasin nimeltään Sutpen's Hundred. En ole kiinnostunut siitä itsestäänselvyydestä, että Yhdysvaltain sisällissotaan, vuoteen 1861 asti Etelän plantaasien ja pienempienkin tilojen voitot perustuivat orjatyövoiman käyttöön – haluan kohdistaa huomioni siihen, mistä ei romaanissa juurikaan puhuta tai mihin viitataan vain katkelmallisesti siellä täällä. Sutpen's Hundredilla on hiljennetty toinen, ja se löytyy Karibialta samoin kuin Jane Austenin romaanissa.

Toinen lähtökohta löytyy kolmekymmentä vuotta vanhasta mutta teränsä hyvin säilyttäneestä John Irwinin Faulkner-tutkimuksesta *Doubling and Incest / Repetition and Revenge* (1975). Irwin lukee ”spekulatiivisesti” rinnakkain ja ristiin kahta Faulknerin romaania *The Sound and the Fury* (1929) (*Ääni ja vimma*, 1965) ja *Absalom, Absalom!*, joita yhdistää yhteinen avainhenkilö Quentin Compson². Spekulatiivisuudella ei ole hyvä kaiku humanistisessa tutkimuksessa. Englanti-englanti sanakirjani antaa sille seuraavia merkityksiä: (a) spekulatiivisuus on jotain älyllistä ja teoreettista vastakohtana

myksiä ja jotka harjoittivat orjakauppaa.

Jane Austeniin suhteutettuna tämä tarkoittaa, että Mansfield Parkin vauraus on otettu Antiguan saarella sokeriruokoa korjaavien orjien selkänahasta – eikä tätä tarvitse lukea rivien välistä, Jane Austen maintsee asian useita kertoja. Sutpens’ Hundredin materiaaliset lähtökohdat – se pääoma, jolle tila voitiin rakentaa – tulee sekin Karibialta. Thomas Sutpen ilmestyy jeffersonilaisten ihmeteltäväksi kuin tyhjästä, mukanaan parikymmentä neekeriorjaa ja ranskalainen arkkitehti. Hän ostaa tai huijaa plantaasinsa maa-alan chickasaw-intiaaneilta (AAS, 26; AAE, 34) ja rakennuttaa sille suurimman ökyrakennuksen, jota tultiin ihmettelemään seutukunnan takamailta; kymmenessä vuodessa Sutpen kohoaa piirikunnan suurimmaksi maanomistajaksi ja puuvillan tuottajaksi (AAS, 55; AAE, 72). Kiinnostavaa mielestäni onkin se kiertelevä ja kaarteleva, viipyilevä ja keskeytyvä, spekulatioiden ja arvailujen leimaama kerrontastrategia, jolla lukija saa tietää itse asiassa hyvin vähän Sutpenin varhaisemmista vaiheista.

Spatiaalisesti hahmotettuna romaanin kerrontaa voi kuvata sisäkkäisinä kehinä, joiden keskellä piileskelee Thomas Sutpen ja kysymykset, kuka hän on ja mitä voimme tietää hänestä. Uloimpana on Quentin Compson eli sama Quentin, joka tekee itsemurhan romaanissa *Ääni ja vimma*. Mutkia oikoen ilmaistuna: tiedonmurusista ja huhuista kokoon parsittu näkemys Thomas Sutpenista tulee lukijalle Quentin Compson versiona, joka pohjaa hänen isänsä Mr. Compsonin kerrontaan. Mr. Compson on puolestaan saanut tietonsa isältään eli Quentinin isoisältä, joka ”oikeasti” oli ollut tekemisissä Thomas Sutpenin kanssa ja kuullut tämän puhuvan itsestään. Tähän kerronnalliseen suodattamiseen tuovat vielä omat lisänsä Quentinin vanha täti Rosa Coldfield, joka kertoo Quentinille oman versionsa Thomas Sutpenista, sekä Quentinin kanadalainen opiskelutoveri Shreve McCannon, joka ulkopuolisena kommentoi Quentin kertomusta. Molemmat nuoret miehet opiskelevat Harvardissa Uudessa Englannissa, mihin kerronnan ja muistelemisen nyt-hetki temporaalisesti paikantuu.

Mitä Sutpenin taustasta paljastuu? Sosioekonomiselta taustaltaan hän ja hänen perheensä edusti ns. valkoista roskaväkeä (”white trash”), joka aristokraattisen etelän arvojärjestyksessä vertautui afrikkalaisiin orjiin tai piirun verran korkeammalle; hänen esi-isänsä oli tiettävästi laivattu Jamestowniin suoraan jostakin Lontoon vankilasta (AAS, 179). Alkuteksti nimeää Old Baileyn (AAE, 222). Kertomus on varsin toisenlainen kuin se, joka seuraa pyhiinvaeltajaisien (”The Pilgrim Fathers”) urhoollista rantautumista Plymouthiin vuonna 1620. Istuessaan muutaman kuukauden koulussa hän kuulee paikasta nimeltä Länsi-Intia, minne köyhät miehet matkustavat laivoilla ja rikastuvat (AAS, 194; AAE, 242). Tämä on juuri se sama houkutin, joka sai englantilaiset seikkailijat liikkeelle kotisaareltaan luodakseen perustaa omalle vauraudelleen ja sosiaaliselle nousulle.

Sutpenin tarinassa seuraa nyt aukko. Seuraavaksi lukija saa tietää, että jo kaksikym-

ulkoisesti hän olisi käynyt valkoisesta. Kun Jean Rhys antaa äänen Bertha Masonille romaanissa *Siintää saaristomeri*, Faulknerilla hänen vastinperinsä jää vaille ääntä.

Koloniaalinen gotiikka, epistemologinen epävarmuus ja manikealainen kuvasto

Koloniaalinen tausta kummittelee kaikissa kolmessa romaanissa *Kotiopettajattaren romaani*, *Siintää saaristomeri* ja *Absalom, Absalom!*. Hiukan tosin sanoen tämän voi identifoida koloniaalisen tai imperiaalisen gotiikan nimikkeellä (Punter & Byron, 2004, 44–49). Yksi keskeinen *topos* gotiikassa ja myös koloniaalisessa gotiikassa on luonnollisesti sukutalo tai kartano, joka pitää sisällään jotain salaisuutta ja joka monesti tuhoutuu tulipalossa.⁵ Faulknerilla Sutpen's Hundred häviää liekkeihin, kun kirjan lopussa Quentin Compson ja Rosa Coldfield lähtevät hakemaan siellä piileskelevää Henry Sutpenia, jolloin Clytie Sutpen eli Thomas Sutpenin neekeriorjan kanssa saama tytär sytyttää talon palamaan. Koloniaalinen menneisyys ei pelkästään palaudu aaveina tai kummituksina, jotka seuraavat päähenkilöitä, vaan se merkitsee sanamukaisesti koloniaalisella riistolla kootun omaisuuden tuhoutumista. Faulknerilla tuhon aavemaisuutta lisää vielä talossa piileskelleen idioottipojan lohduton huuto – poika on Charles Bonin pojanpoika, joka siis Thomas Sutpenista laskettuna edustaa jo neljättä sukupolvea, joka itsepintaisesti kummittelee talossa ja sen palaneissa raunioissa.

Sama koloniaaliseen taustaan kiinnittyvä talo ja sen tuhoutuminen toistuu Jean Rhysilla ja Charlotte Brontëlla. *Siintää Saaristomeri* -romaanissa vihastuneet entiset orjat polttavat Antoinetten kotitalon, mikä on osasyynä hänen äitinsä Annetten, joka tunnetaan myös nimellä Bertha, hermoramahdukseen. Antoinetten äidin kohtalo luonnollisesti ennakoii ajatusta Antoinettesta / Bertha Masonista mielipuolena, joka *Kotiopettajattaren romaanissa* sytyttää Rochsesterin Thornfield Hallin palamaan. Kuten Wilson Harris on esittänyt, Rhysin romaanin tuli-motiivi kuvittaa elimellisesti Karibian kolonisointia ja sen orjuuden perintöä arawakien ja karibien ikivanhassa myytissä maan ja taivaan luomisesta (Harris 1983, 49–54). Yliluonnolliset tapahtumat ja magia, kuten voodoo ja obeah-rituaalit, antavat muutenkin leimansa Jean Rhysin romaanin ilmapiirille, joka valmistelee Bertha Masonin ”hulluutta” Charlotte Brontëlla ja oikeuttaa Rochsterin pakkotoimet kreolivaimoan kohtaan. Kun Jean Rhys hahmottelee Antoinetelle nimettömän ja varjomaisen aviomiehen, joka Charlotte Brontëlla on muotoutunut Rochesteriksi, lukija voi helposti nähdä Rochsterin koloniaalisen gotiikan kehyksessä. Syntyy sankari, joka on kartuttanut omaisuuttaan Karibialla ja joka sulkee kreolivaimonsa mielipuolisuuden varjolla Thornfield Hallin ullakolle.

Charlotte Brontë'n Rochesterin tausta on Karibian osalta yhtä aukkoinen kuin Faulknerin Thomas Sutpenin, ja kummallakin joskin Rochesterilla vähemmän korostuvat gotiikan arkkihirviön piirteet. Erityisesti Rosa Coldfield demonisoi Sutpenia ja kut-

kuin Quentin Compsonin kertomus tapahtuu harvardilaisessa opiskelija-asunnossa, kaukana Mississippistä. Sekä Faulknerilla että Conradilla kerronta lähestyy verkkaisesti ja viipyillen kerronnan keskustaa, jotakin arvoitusta tai salaisuutta tai tietoa, joka on oikeastaan liian kauhistuttava suoraan artikuloitavaksi. ”Pimeyden sydäimestä” on kerronnallisesti palattava nykyhetkeen, mutta kummassakin tekstissä sulkeuma jää osittaiseksi ja monimieliseksi: Marlowe katsoo parhaaksi väärentää totuutta, kun hän paljastaa Mr. Kurtzin viimeiset sanat tämän rakastelulle. Hän sanoo, että Kurtz oli viimeisenä hengenvetonaan lausunut naisen nimen. Todellisuudessa mieleltään järkkynyt Kurtz kuiskaa: ”Kauhu, kauhu!” (PS, 143, 159; HD, 149, 161). Quentin Compson puolestaan on psyykkisessä kaaoksessa lopettaessaan kertomuksensa, ja kuten tiedämme *Ääni ja vimma* –romaanin kautta, hän päätyy melko pian tämän jälkeen itsemurhaan. Vaikka *Äänessä ja vimmassa* Quentinin itsemurhan todennäköinen selittäjä on hänen kuviteltu incestinen suhteensa sisarensa, *Absalom, Absalomissa!* Quentinia ja Henry Sutpenia, johon Quentin voimakkaasti samastuu, järkyttää sukuruutsaakin enemmän verensekoitus eli ajatus valkoisen ja mustan rodun sekoittumisesta.

Sekä Conradin *Pimeyden sydämen* että Faulknerin *Absalom, Absalomin!* kerrontaa leimaa epistemologinen epävarmuus. Piirre on ominainen klassisen goottilaisen romaanin tai monimielisen (”ambiguous”) gotiikan edustajille (ks. Savolainen 1992, 20–21). Ajatellaan vain Mary Shelley’n *Frankensteinia* (1818), jonka kerronta rakentuu sisäkkäisistä narratiiveista ja joiden keskiössä on Viktor Frankensteinin luoman hirviön oma kertomus. Toisen samankaltaisen esimerkin tarjoaa Bram Stokerin *Dracula* (1897), joka koostuu eri henkilöiden muistiinpanoista, päiväkirjoista ja kirjeistä, joissa Kreivi Dracula on lukemattomien arvailujen, spekulatioiden ja tieteellisten päätelmien kohteena, mutta joissa Kreivillä itsellään ei ole omaa ääntä.

Sekä Thomas Sutpen että Mr. Kurtz ovat kumpikin äärimmäisyyksien ihmisiä, omien pakkomielletoimien suunnitelmiansa toteuttajia, häikäilemättömyydessään ja demonisuudessaan toistensa kaltaisia. Edellä viittaisin Thomas Sutpenin taustaan, joka paikansi hänet Etelän yhteiskunnan alapäähän, valkoiseen roskaväkeen. Kurtzistakin vihjataan, että hän kuului köyhälistöön tai että hän ei ollut eräiden mielestä tarpeeksi varakas kihlautumaan englannittarensa kanssa (PS, 156; HD, 159). Kummallakin miehellä toiminnan tähtäimenä oli sosiaalinen nousu, vauraus ja valta. Ne perustuivat puuvillaan tai kumiin ja norsunluuhun. Molemmat päätyivät käyttämään pyrkimyksissään ”epäterveitä” (”unsound”) menetelmiä (PS, 128; HD, 137–138). Yli-ihmismäisessä uhmassaan kumpikin astuu ihmisyuden rajalle ja tuhoutuu. Mr. Kurtz taantuu mielipuolisuuteen, jossa hän saattaa ratkaista häntä jonkinlaisena jumalana pitävien alkuasukkaiden hengen silmäkään räpäyttämättä: ”Hävittäkää kaikki pedot” (PS, 103), ”Exterminate all the brutes!” (HD, 118). Quentinin kuvitelmissa Thomas Sutpen luo plantaasinsa jumalallisella mahtikäskyllä ”*Tulkoon Sutpen’s Hundred*”, niin kuin muinoin

ta, joka ampuu tykeillään viidakkoa; ilmeisesti Ranska kävi sotaa Marlowelle epämääräiseksi jääneen vihollisen kanssa.

Maissa ei näkynyt missään edes katoksen tapaista ja kuitenkin laivasta ammuttiin pensaikkoon. [--] Käsittämätöntä – maan, taivaan ja meren tyhjä äärettömyys ja siinä tuo laiva *tulittamassa maanosaa*. Pum! pani jokin kuuden tuuman tykki; pieni liekki leimahti ja katosi, vähäinen valkea savupilvi häipyi; mitätömän kokoinen ammus lensi heikosti ujeltaen – mutta mitään ei tapahtunut. Mitään ei voinut tapahtua. (PS, 26–27, kursivointi M. S.)

There wasn't even a shed there, and she was shelling the bush. [...] In the empty immensity of earth, sky, and water, there she was, incomprehensible, *firing into a continent*. Pop, would go one of the six-inch guns; a small flame would dart and vanish, a little white smoke would disappear, a tiny projectile would give a feeble screech – and nothing happened. Nothing could happen. (HD, 61–62, kursivointi M. S.)

Viidakko ("jungle") on yllä olevassa katkelmassa kenties hiukan vähättelevästi pusikko tai tiheikkö ("bush"), joskin Afrikassa sana "bush" koodautuu myös "viidakoksi" tai "aarniometsäksi"⁷. Ranskalainen sotalaiva on ankkurissa paikallaan ikään kuin tyhjiössä ("in the empty immensity of earth, sky, and water") tulittamassa maanosaa ("firing into a continent") eikä ammuskelulla ole mitään vaikutusta. Miten ylipäänsä voidaan ampuu kokonaista maanosaa? On merkittävää, että ammuksiset eivät lennä johonkin maaliin ("shooting at") vaan ikään kuin syvälle "pimeyden sydämeen" asti ("firing into"). Voi kuvitella, että samaan tapaan roomalaiset aikoinaan tähyilivät ja kenties ampuivat nuoliaan Thames-joen rantarytekköihin, jos jatkamme Marlowen käynnistämää analogiaa.

Hämmästyttävän samanlainen metaforinen rakenne toimii *Absalom, Absalomissa!*. Tällaiset ovat ne muutammat rivit, joissa kerrotaan Thomas Sutpenista puolustamassa Haitin saarella isäntänsä taloa ja tämän perhettä sokeriruokopeltojen palaessa heidän ympärillään. Kuva raamittuu samanlaiseen tyhjyyden ja mittaamattomuuden tilaan kuin ranskalainen sotalaiva Afrikan rannikolla. Faulknerilla Haiti on

[--] pieni syrjäinen saari vuorottelevan päivän ja yön kuvun alla kuin tyhjiössä, johon ei mikään apu voinut tulla [--]. [Sisällä talossa Thomas Sutpen ja plantaasin omistaja] laukoivat, ei vihollista vaan Haitin yötä kohti, näpättelivät vähäisiä turhia välähdyksiä hautovaan ja veren kyllästäämään ja sykkivään pimeyteen. (AAS, 202–203, lisäys M. S.)

[--] the little lost island beneath its down-cupped bowl of alternating day and night like a vacuum into which no help could come [--]. [Thomas Sutpen and the master of the plantation] fired *at* no enemy but Haitian night itself, lancing their little vain and puny flashes *into* the brooding and blood-weary and trobbing darkness. (AAE, 253, lisäys ja kursivointi M. S.)

kaltaisen yliveraisen plantaasiluokan edustajan, jotta valkoisen rodun ylivaltaa (”white supremacy”) mustaan nähden voidaan ylläpitää ja vahvistaa. Faulkner ikään kuin kiertää sen mahdollisuuden, että etelän plantaasinomistajien olisi pitänyt vakavasti nähdä orjansa ”mustina jakobiineina”, koska tämä olisi tehnyt heistä aktiivisia toimijoita ja näin ollen potentiaalisia kapinoitsijoita (ks. Godden, 1994).

Historiallisella Santo Domingon vallankumouksella oli kauaskantoisia vaikutuksia Yhdysvaltain etelävaltioissa siinä mielessä, että 1790-luvulta eteenpäin orjakapinoiden uhka oli jatkuvasti olemassa. Yhdysvaltain suurin orjakapina syttyi Lousianassa 1811; muita laajuudeltaan pienempiä kapinoita tai kapinayrityksiä olivat Gabriel Prosserin käynnistämä Virginiassa 1800, Denmark Veseyn suunnittelema Etelä-Carolinassa 1822 sekä Nat Turnerin johtama Virginiassa 1831 (Genovese 1979/1981, 1–51).⁸ On merkillepantavaa, että kun Mr. Compson kertoo Sutpenista pojalleen Quentinille 1835, tämä tapahtuu neljä vuotta historiallisen Nat Turnerin kapinan jälkeen. Myös kapinoivat orjat olivat tietoisia Karibian tilanteesta: sekä Gabriel Prosser että Denmark Vesey näkivät Santo Domingon/Haitin tapahtumat kutsuna ja rohkaisuna toimintaan – Haitista toivottiin saatavan apua tai uskottiin, että vastaperustettu tasavalta tarjosi mahdollisen turvapaikan kapinan epäonnistuessa (Genevese 1979/1981, 48–49, 95–96). Kukaan *Absalom, Absalomin!* kertojista ei myöskään tunnu olevan tietoinen karanneiden orjien muodostamista yhteisöistä (”maroon communities”), joita oli muiden muassa Floridassa ja Etelä-Carolinassa (Genovese 1979/1981, 42; 58; 68). Yhteisöt tarjosivat turvapaikan karanneille orjille samalla kun ne toimivat tukikohtina, joista käsin voitiin ahdistella valkoisia siirtokuntia.

Siinä missä Richard Godden näkee ”unohdetun” historian tarkoitushakuisena reaktiona etelän kokemaan orjien kapinoinnin uhkaan, John T. Matthews nostaa vakuuttavasti esiin Etelään kohdistuvan kolonisaation kaikessa laajuudessaan. Thomas Sutpen huijaa pilkkahinnalla chickasaw-intiaaneilta plantaasinsa maa-alan ja hankkii neekeriorjansa laittomalla Länsi-Intian orjakaupalla, sillä Yhdysvallat ja Englanti kielisivät orjakaupan 1807. Hän käyttää häikäilemättömästi kaikkia, niin mustia kuin valkoisia, oman päämääränsä saavuttamiseksi. Länsi-Intia nousee avainasemaan Sutpenin suunnitelman toteuttamisessa. Se on keskeinen sekä työn organisoimisessa eli soke-riruokoviljelmien muuttamisessa puuvillaplantaasiksi että elämäntavassa, kun Sutpen nousee plantaasinomistajaksi (ks. Matthews 2004, 255–257). Matthews argumentoi, että *Absalom, Absalomin!* eri kertojat kiertävät historiallisia tosiseikkoja, jotka he voisivat myöntää suoraan: esimerkiksi kun Quentin kuvailee Karibialla tapahtunutta orjakapinaa, hän ei, niin kuin ei Sutpenkaan, kertaakaan käytä nimitystä ”orja” – sen sijaan mustia soke-riruokopelloilla työskenteleviä kutsutaan ”nekruiksi” (”niggers”). Ja kun romaanissa Haitiin viitataan nimityksellä ”menetetty saari”, ”the little lost island” (AAE, 253), tämä oli juuri se nimitys, jolla Haiti tunnettiin Etelän orjanomistajien

Mielestäni Bakerin argumentaation heikoin kohta on siinä, että Baker operoi Antonio Gramscin termillä ”subaltern” tai alistetut ryhmät hyvin väljästi ja epäspesifisti. Bakerin (2003, 3) määrittelyn mukaan ”subaltern” teknisesti tarkoittaa sotilasarvoltaan alemmaa jalkaväensotilasta (”an inferior foot soldier”), mutta hän saman tien lisää, että termi on alkanut tarkoittaa kaikkia alistettuja ryhmiä (”all oppressed groups”). Bakerin määrittely on pahasta vesittyntä. On huomionarvoista, että Baker ei missään yhteydessä suoraan viittaa Gramsciin, eikä Gramscia löydy myöskään hänen lähdeluettelostaan. Gramscille ”subaltern” tai alistetut ryhmät olivat niitä, joilla ei ollut pääsyä hegemoniseen kulttuuriin – käsittääkseni Gramsci ajatteli erityisesti köyhiä talonpoikia ja työläisiä, ja erityisesti niitä, jotka jäivät ”virallisen” kulttuurin ja poliittisen toiminnan ulkopuolelle. Italian kontekstissa näitä ryhmiä olivat mm. Etelä-Italian maattomat talonpojat ja maalaisväestö ylimalkaan vastakohtana Pohjois-Italian urbaanille työväestölle: kyse on nimenomaan niistä prosesseista, joiden kautta alistetut voivat muodostua poliittisiksi ja kulttuurisiksi toimijoiksi (ks. Gramsci 1971, 52–60, 69–76). Termi on joka tapauksessa ollut 2000-luvun alussa voimakkaan kiinnostuksen kohteena historian- ja politiikantutkijoiden keskuudessa, ja Italiasta ja Euroopasta irrotettuna sitä on käytetty mm. Meksikon Zapatista-liikkeen samoin kuin Intian köyhien maalaisten ja heimolaisten toimijuuden analysoimisessa.⁹ Intiassa ja Englannissa toimineen Subaltern Studies –ryhmän työssä ja siitä innoitusta saaneella Gayatri Chakravorty Spivakilla termillä on varsin toisenlainen sisältö kuin Bakerilla (Spivak 1987/1988, 191–221; 1995, ix–xxix). Baker venyttää termiä siinä määrin, että koko ajatus alistetuista trivialisoiuu. Mitä tarkoittaisi kysymys ”Can the Subaltern Speak?” Faulknerin kohdalla (ks. Spivak 1988, 271–313)?

Ainakaan pohjoisvaltiolaiset kustantajat eivät estäneet vielä tuntematonta kirjailijaa saamasta ääntään kuuluviin: Faulknerin ensimmäisen runokokoelman *The Marble Faun* (1924) julkaisi bostonilainen kustantaja ja ensimmäisen romaanin *Soldiers' Pay* (1926) painoi newyorkilainen kustantamo. Pikemminkin Faulknerin kotikaupunki vierasti omaa kirjailijaansa, mutta kun Faulknerista kiinnostuivat Ranskassa 1930-luvulla muiden muassa André Malraux ja Jean-Paul Sartre, kukaan ei voinut enää epäillä Faulknerin painoarvoa Yhdysvalloissa ja tie kansainväliseen kuuluisuuteen oli auki. On totta, että valtaosassa tuotantoaan Faulkner käsittelee tai sivuaa vanhan Etelän ja sen ihanteiden katoamista ja sisällissodan aiheuttamaa traumaa. Näin on teoksissa *The Sound and the Fury*, *Absalom, Absalom!* ja *Go Down, Moses* (1942), mutta kyse on myös modernin maailman tunkeutumisesta Etelään, kuten teoksissa *Pylon* (1935), *The Hamlet* (1940), *The Town* (1957) ja *The Mansion* (1959).

Kyse ei ole kenties niinkään siitä, että modernin tuloa sellaisenaan vierastettiin, vaan siitä, että moderni maailma assosioitui voimakkaasti Pohjoisen ylhäältäpäin annettuun ohjailuun ja pakkotoimiin, kuten teollistumiseen, kaupungistumiseen ja talo-

kikoloniaalinen” vaihe. Etelän taloudellinen, yhteiskunnallinen ja kulttuurinen elpyminen oli hidasta ja se kamppaili edelleenkin monien sisäisten ongelmiansa kanssa (mm. Jim Crow -lait), mutta kun tullaan 1920- ja 1930-luvuille, ainakin kulttuurinen toimijuus oli löytänyt kanavansa ja kirjallinen elinvoima oli palautunut.¹¹ Ajatus kolonisaatiosta menettää merkitystään mitä lähemmäksi tullaan nykyaikaa ja on lähes tulkoon mieletön Uuden Etelän vahvistuessa toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä, jolloin Mason-Dixon -linja pohjois- ja etelävaltioita erottavana rajana on enemmän mielikuvitusta kiehtova metafora kuin konkreettinen rajalinja (ks. Gray 1986, 220–231). Voidaan kuitenkin väittää, että eräät ”sisäisen” kolonisaation ongelmat eivät ole mihinkään kadonneet. Siitä huolimatta, että 1990-luvun alkupuolelta etelävaltiot ovat nousseet Yhdysvaltain taloudellisen kasvun veturiksi, taloudellinen eriarvoisuus ja vaurauden epätasainen jakautuminen ovat edelleenkin näkyvissä sekä alueellisesti että luokka-aseman ja ”rodun” näkökulmasta: kaupungit ovat hyötäneet kun maaseutu on taantunut, ja köyhät valkoiset ja köyhät afrikkalaisamerikkalaiset eivät ole hyötäneet etelän materiaalisesta hyvinvoinnista (ks. Gray 2000, 342–343; 346–349). Mutta onko enää syytä puhua näistä sosiaalisista ongelmista kolonisaation tai jälkikolonialismin termein?

Edellä esittämäni lisäksi Bakerin argumentoinnissa on muitakin ongelmakohtia. Hän selittää hyvin yksioikaisesti afrikkalaisamerikkalaisiin, valkoiisiin köyhiin ja naisiin kohdistuvan alistamisen reaktiona Pohjoisen harjoittamiin pakkotoimiin ja kontrollointiin: kyse on siitä että alistetut puolestaan alistavat omia marginaalissa olevia ryhmiään (Baker 2000, 36, 42). Tämän ajatusketjun implisiittinen oletus näyttää olevan, ettei näitä samaisia alistamisen muotoja ollut olemassa ainakaan samassa määrin ennen pohjoisvaltioiden sekaantumista etelävaltioiden asioihin. Samassa päättelyketjussa on myös se ongelma, että ”rotuun”, luokkaan ja sukupuoleen kohdistuvat alistamisen muodot näyttäytyvät monoliittisesti samanlaisilta; Baker ei viittaa esimerkiksi siihen, miten orjuuden aikana Etelän valkoisen naisen (”southern belle”) ”puhtaus” tuotettiin mustien naisten seksuaalisella hyväksikäytöllä tai miten valkoiset ja mustat miehet olivat tässä asetelmassa aivan erilaisissa asemissa. Arveluttavana pidän myös sitä, miten Baker liittää Faulknerin teoksissaan esille tuoman kärsimyksen ja kestämissen (”endurance”) teemat jälkikolonialisoivaan asenteeseensa: alistettujen kärsivällinen odotus johtaa eräänlaiseen kristillis-metafyysiseen pelastukseen, joka avaa näköalan myös tulevaisuuteen (Baker 2000, 98–99). Tällainen asenne ei ole kaukana uhriksi asettumisesta eikä siihen kuulu aktiivinen toiminta konkreettisten alistamisen ja hiljentämisen muotojen purkamiseksi. Baker lopettaa kirjansa jokseenkin odotetusti Faulknerin ajatukseen kestämisestä kaikesta kivusta, väkivallasta ja virheistä huolimatta, mikä on täysin vastakkainen strategia sellaisille anti- ja jälkikolonialisille teoreetikoille ja aktivisteille kuin Frantz Fanon ja Albert Memmi. Kumpikin näki dekolonisaatioprosessin väistämättä väkival-

Viiteet

- ¹ Artikkelini on laajennettu ja uudelleenkirjoitettu versio KTS:n seminaarissa Helsingissä 20.1.2006 pitämästäni esitelmästä. Kiitokset referee-lukijoilleni.
- ² Kyse ei ole vain vertailusta vaan teosten välisestä suhteesta avautuu reitti Faulknerin tuotannolle ominaisesta kirjailijan/kertojan ja teoksen / kertomuksen väliseen huojuuntaan (*oscillation*), joka tuottaa tietynlaisen kahdentuman (*doubling*), jossa kirjailija toistamalla ja toisentamalla itseään käy kostonhimoista kamppailua aikaa vastaan (ks. Irwin, 1975, Johdanto).
- ³ *Webster's Collegiate Dictionary*. Springfield, Massachusetts: G. & C. Merriam, 1981.
- ⁴ Manikealaisella kuvastolla tarkoitetaan erityisesti vastakohtaparien muodostamaa metaforista tai tropologista rakennetta, joka on luonteenomainen kolonisoijan ja kolonisoidun välisissä kohtaamisissa ja maailman hahmottamisen tavoissa (ks. JanMohamed 1985). Rakenteen metaforisuus tai tropologisuus viittaa siihen lähtökohtaan, että rakenteen esiintyminen on osin käyttäjänsä hallitsemattomissa.
- ⁵ Näitä joitakin salaisuutta piilotelevia ja/tai kirouksen merkitsemiä taloja ovat esimerkiksi E. A. Poen "Usherin talo" ("The Fall of the House of Usher"), Nathaniel Hawthornen Pynchonin talo (*The House of Seven Gables*, 1851), Daphne de Maurierin Manderley (*Rebecca*, 1938), Stephen Kingin Overlook-hotelli (*The Shining*, 1977). André Brinkin apartheidin jälkeiseen Etelä-Afrikkaan sijoittuvassa romaanissa *The Rights of Desire* (2001) päähenkilön talossa kummittelee orjanainen.
- ⁶ On totta, että Rochesterin näkö palautuu ja hän saa lapsen Jane Eyren kanssa, joten viime kädessä koloniaalinen kirous mitätöityy ja Charlotte Brontën romaani saa onnellisen sulkeuman. Luennassani kuitenkin korostan symbolisen kastration mahdollisuutta. Toisin kuin paholaismaisella Thomas Sutpenilla, kristinuskon ja Jumalan armo takaavat perheonnen Rochesterille ja Jane Eyrelle.
- ⁷ Kanadassa "bush" tarkoittaa suunnilleen samaa kuin "erämaa" ("wilderness"), johon kanadalaisessa kirjallisuudessa joko eksytään tai jossa tullaan hulluksi.
- ⁸ Louisianan orjakapinaan osallistui 300–500 orjaa, ja se onkin ainoa Yhdysvalloissa tapahtunut kapina, jota voi laajuudeltaan verrata Karibian alueella syntyneihin kapinoin. Muut kapinat Yhdysvalloissa olivat suhteellisen pieniä, esimerkiksi Nat Turnerin kapinaan osallistui noin 70 orjaa. Gabriel Prosser ja Denmark Vesey ilmeisesti olettivat saavansa joukkoihinsa lisäväkeä paljon enemmän kuin mitä todellisuudessa tapahtui (ks. Genovese 1972/1974, 588). Kirjallisuudentutkijat tuntevat parhaiten Nat Turnerin kapinan William Styronin romaanin *The Confessions of Nat Turner* (1967), *Nat Turnerin kapina* (1969) kautta.
- ⁹ Ks. Koichi Ohara: "The Subaltern Can Still Speak: A Report on the Puebla Conference", International Gramsci Society Online Article, January 2004. http://www.italnet.nd.edu/gramsci/resources/online_articles/articles/ohara-2004.shtml, luettu 14.2.2007.
- ¹⁰ Afrikkalaisamerikkalaisten ja valkoisten köyhien tilasta Etelässä ks. esim. Richard Wright: *Black Boy* (1945) ja James Agee: *Let Us Now Praise Famous Men* (1941).
- ¹¹ Käsitellessään teollistuneen ja vauraan Pohjois-Italian ja agraarisen ja köyhän Etelä-Italian suhdetta Gramsci kirjoittaa, että suhde on mahdollista hahmottaa "puolittain kolonisoivana" (Gramsci 1971, 90–102). Ks. myös kolonisoivien puhetaipojen käytöstä valtion eri osien välisen valtasuhteiden kuvauksessa Pohjoinen-Etelä -akselilla Suomessa ja Norjassa, Ripatti &

- GENOVESE, EUGENE D. 1979/1981: *From Rebellion to Revolution. Afro-American Slave Revolts in the Making of the Modern World*. Baton Rouge & London: Louisiana State University Press.
- GILBERT, SANDRA M. & GUBAR, SUSAN 1979/1984: *The Madwoman in the Attic. The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination*. New Haven, Conn.: Yale University Press.
- GODDEN, RICHARD 1994: "Absalom, Absalom! and Faulkner's Erroneous Dating of the Haitian Revolution". *The Mississippi Quarterly*, Vol. 47, No. 3.
- GRAMSCI, ANTONIO 1971: *Selections from the Prison Notebooks*. Toimittaneet ja kääntäneet Quintin Hoare & George Nowell Smith. London: Lawrence and Wishart.
- GRAY, RICHARD 1986: *Writing the South. Ideas of an American Region*. Cambridge & London: Cambridge University Press.
- GRAY, RICHARD 2000: *Southern Aberrations, Writers of the American South and the Problems of Regionalism*. Baton Rouge: Louisiana University Press.
- HARRIS, WILSON 1983: *The Womb of Space. The Cross-Cultural Imagination*. Westport, Connecticut & London, England: Greenwood Press.
- IRWIN, JOHN T. 1975/1977: *Doubling & Incest, Repetition & Revenge, A Speculative Reading of Faulkner*. Baltimore & London: The Johns Hopkins University Press.
- JAMES, C. L. R. 1938/1980: *The Black Jacobins. Toussaint L'Ouverture and The San Domingo Revolution*. London: Penguin Books.
- JANMOHAMED, ABDUL R. 1985: "The Economy of Manichean Allegory: The Function of Radical Difference in Colonialist Literature". *Critical Inquiry*, Vol. 12, No. 1, 59–87.
- KING, RICHARD H. 1980: *A Southern Renaissance. The Cultural Awakening of the American South*. New York & Oxford: Oxford University Press.
- MARTIN, S. I. 2000/1999: *Britain's Slave Trade*. London: Channel 4 Books / Macmillan.
- MATTHEWS, JOHN T. 2004: "Recalling the West Indies: From Yoknapatawpha to Haiti and Back". *American Literary History*, Vol. 16, No. 2, 238–262.
- MEMMI, ALBERT 1957/1974: *The Colonizer and the Colonized*. Kääntänyt Howard Greenfeld. London: Souvenir Press, A Concord Book (*Alkuteos Portrait du colonisé du portrait du colonisateur*).
- PARRY, BENITA 1995: "Problems in Current Theories of Colonial Discourse". *The Post-Colonial Studies Reader*. Toimittaneet Bill Ashcroft, Gareth Griffiths & Helen Tiffin. London & New York: Routledge, 36–44.
- PETERSON, CHRISTOPHER 2004: "The Haunted House of Kinship, Miscegenation, Homosexuality, and Faulkner's *Absalom, Absalom!*". *CR: The New Centennial Review*, Vol. 4, No. 1, 227–265.
- PUNTER, DAVID & BYRON, GLENNIS 2004: *The Gothic*. Oxford: Blackwell.

